

EDUCAȚIA CIVICĂ LA VÂRSTA PREȘCOLARĂ

Educația civică este una dintre cele mai complexe deziderate ale educației. Acest fapt este determinat, pe de o parte, de faptul că individul este un subiect al relațiilor civile de la o vârstă fragedă, pe de altă parte, de variabilele psihologice implicate într-un asemenea proces.

Componentele civice nu se transmit, ci se formează prin exersare sistematică în și prin activitate. Componenta cognitivă este necesară, însă nu și suficientă. Neglijarea acestui adevăr generează iluzii referitoare la rezultatele educației civice care marchează contradicțiile reale dintre *conștiința* și *conduita civică*. Aprecierea rezultatelor după ceea ce știu copiii despre trăsăturile cetățeanului activ, problemele cu care se confruntă cetățenii, drepturile și responsabilitățile acestora, etc. este insuficientă. Urmărind cum se manifestă copiii și cum realizează o activitate ne putem forma o imagine reală cu privire la rezultatele muncii ce are ca scop educația civică. Conduita civică reprezintă rezultatul formării unității dintre conștiința și comportamentul civic. Lipsa de unitate, continuitate și consecvență în sistemul educațional creează tensiuni negative nedorite, derutează factorii educativi și copiii cuprinși în instituții de învățământ, denaturând efectul scontat al educației pentru cetățenie.

Ca și educația morală, educația civică începe în familie. Prin exemplul părinților și prin explicații, copilul deprinde comportamentul civic: să salute pe cei cunoscuți, să respecte reguli de comportare atât în familie, cât și societate (pe stradă, în mijloacele de transport, în centre comerciale, loc de joacă, săli de spectacole, etc.), să-și exprime punctul de vedere, să aibă opinia sa, să ofere și să primească ajutor, să ia decizii. Acestea continuă în grădiniță și școală. Activitatea de învățare reprezintă cadrul de modelare a comportamentului și a personalității civice: se formează și se consolidează reprezentări și noțiuni, emoții și sentimente civice, convingeri și atitudini. Activitatea de învățare devine în același timp cadrul de exprimare a faptelor civice, de încurajare și condiționare a lor, de combatere și corectare a devierilor comportamentale.

Educația civică presupune împărtășirea unor valori și, de asemenea, presupune că noi înțelegem, tolerăm și eventual, susținem valori diferite. Pentru a avea cât mai multe șanse de reușită, educația civică trebuie să aibă caracter prospectiv, să aibă ca reper faptul că **învățarea trebuie să se desfășoare în baza unor module / exemple pozitive din viața reală.**

Activitățile și strategiile prin care se implică copiii în procesul de formare a conduitei civice trebuie să includă acțiuni ce au ieșire directă în viața reală; să fie orientată spre viitor și să anticipeze apariția unor probleme, să se bazeze pe aceleași valori autentice, să se evite exagerările și deformările; să se acționeze și să se colaboreze cu toți factorii sociali; să prevină și să excludă contradicțiile distructive dintre părinți – grădiniță – societate; educația civică să fie continuă și să anticipeze fenomenele negative din cadrul mediului formal – nonformal; să se respecte particularitățile de vârstă și individuale; să se urmărească în toate împrejurările concordanța dintre „vorba și fapta” în sens pozitiv (intenții, gânduri bune, fapte bune, respectarea regulilor).

O dimensiune foarte importantă în formarea conduitei civice la vârsta preșcolară o reprezintă competența civică a cadrului didactic. Acesta trebuie să fie un cetățean activ, cu spirit creativ, profesionist, persoană ce posedă o morală axată pe responsabilitate, toleranță, democrație. Dacă profesorul / educatorul nu va fi competent, se va comporta autoritar cu preșcolarii, nu-și va ține promisiunile, exact același lucru vor face și copiii, chiar dacă el va utiliza cele mai moderne și eficiente metode de predare / învățare / evaluare.

În formarea conduitei civice la copiii de 3-6 ani și nu numai, trebuie acționat cu perseverență și consecvență. După cum am menționat anterior, formarea competențelor civice este un proces de lungă durată. Pentru a ajunge la o țintă, trebuie mai întâi să o fixezi. Instituțiile de învățământ sunt niște comunități care pot și trebuie să fie exemple de respect al demnității fecărui individ, al toleranței și respectului reciproc. Învățământul are acum, mai mult ca niciodată, un rol crucial în formarea indivizilor în calitate de cetățeni activi, independenți și responsabili. O grădiniță, o școală modernă nu înseamnă numai o instituție de învățământ dotată cu cea mai performantă aparatură, jocuri, mijloace de învățământ, mijloace de comunicare (internet, fax, telefon, radio cu circuit închis), investiții pe care s-ar putea să nu și le permită multă lume, ci o grădiniță cu un personal și cadre didactice competente, foarte bine informate, cu mintea flexibilă și deschisă la nou. Cadrele didactice nu cunosc toți factorii și toate evenimentele care pot interveni de-a lungul anilor în formarea viitorului cetățean, dar trebuie să fie creativi, să-și dezvolte imaginația pentru a anticipa strategiile educative, pentru a conduce demersul de formare a personalității copilului spre scopuri majore cu caracter moral și civic: formarea unui cetățean informat, responsabil și activ care posedă și promovează valorile general umane. Esențial, mai ales pentru copiii de vârstă preșcolară, este modelul comportamental și atașamentul sincer al educatorului față de valorile și principiile enunțate. Un copil de 3-6 ani nu se va implica într-un joc despre drepturile și libertățile copilului, dacă

educatoarea nu-l va convinge prin exemple practice că acestea sunt niște lucruri importante, utile și valabile în viața cotidiană și cea socială. Ce forță de convingere ar avea un cadru didactic, care, anunțând tema *Dreptul la opinie*, ar striga brutal la un copil: „Să taci când vorbesc eu!”?

În formarea cetățeanului activ este importantă metoda exemplului și a imitației.

Există o multitudine de opere literare în diferite limbi, cu personaje apropiate de sufletul copiilor. Poate una din cele mai cunoscute povești este „Capra cu trei iezi” – tema acestei povestiri o constituie necazurile unei mame, văduvă cu trei copii dintre care doi mai mari teribil de poznași. Ea este pândită de dușmăniile vecinilor și chiar ale rudelor. Instructivă pentru cei mici, povestea este o adevărată lecție de viață – pot ajunge să conștientizeze consecințele nefasate ale neascultării părinților și ale încrederii în persoanele prefăcute, lupul reprezentând dușmanul, pericolul care îi pândește întotdeauna pe cei creduli.

Pornind de la „Fata babei și fata moșneagului”, în funcție de nivelul copiilor, se va insista asupra faptelor și trăsăturilor antitetice ale personajelor, asupra valorii morale a întâmplărilor, cerându-li-se copiilor să-și exprime opinia față de modul de comportare a personajelor și să formuleze morala poveștii. Povestea lui Ion Creangă prilejuiește stimularea creativității copiilor, ei putând fi solicitați să-și imagineze și alte întâmplări sau alt final.

„Povestea unui om leneș” înfățișează comunitatea rurală, bine organizată, unde fiecare om are menirea lui. Cel care nu se conformează codului moral al societății este exclus din sat, așa cum hotărâsc consătenii leneșului pentru ca el să nu devină o pildă nefastă pentru alții. Leneșului i se oferă însă șansa de a-și continua traiul lipsit de griji atunci când o boieroaică se arată dispusă să-l adăpostească pe moșia sa și să-l hrănească aici cu posmagi. Lenea omului este atât de grozavă, încât el preferă să fie spânzurat decât să facă până și munca atât de ușoară de a-și înmuia posmagii.

Valoarea etică și educativă a textului se desprinde nu doar din prezentarea grotesc-caricaturală a personajului principal, ci și din zicalele folosite de autor, din reacția celorlalte personaje și din mesajul explicit formulat în finalul povestirii.

Peripețiile celor trei purceluși din povestea lui Serghei Mihailov atrag atenția asupra nevoii de a trăi în bună înțelegere și de a se ajuta pentru a învinge pericolele vieții. Formularea mesajului moralizator al poveștii poate fi punct de plecare / suport pentru dezvoltarea

creativității copiilor, într-o povestire creată de ei, solicitându-li-se să continue textul cu alte peripecții ale purcelușilor.

Povestea „Zânele” de Charles Perrault impune necesitatea de a releva relațiile dintre părinți și copii, de a portretiza, în opoziție cele două fete, de a insista asupra mesajului textului, exprimat explicit în finalul poveștii: darul cel mai de preț este bunătatea și aceasta va fi răsplătită, chiar dacă, la început nu pare a exista vreo speranță în acest sens.

Educația pentru societate este un proces complex, ce trebuie condus nu numai cu știință, ci și cu artă și înaltă măiestrie pedagogică, astfel încât copiii să-și însușească principiile moral-civice pozitive ale societății în care trăiesc și să le promoveze consecvent în viață.

Bibliografie

Florica Mitu - „Literatură pentru cei mici” (Antologie de texte comentate, însoțite de sugestii metodice), București, Humanitas 2007

*Prof. Banea Laureta Speranța
Grădinița cu P.P. nr. 4 Măcin, Tulcea
(Liceul T. „Gh. Munteanu Murgoci”)*